

Kurz: Osvětový pracovník a konzultant pro zpřístupňování prostředí osobám se zrakovým postižením

Modul: Osvětová činnost

Téma: Hluchoslepota, osobní zkušenost, pojmy a informace

Lektor: Jan Jakeš

Teze:

Pojem hluchoslepota

Kombinované postižení sluchu a zraku. Různá označení (duální smyslové postižení, dvojjvada, nesprávně slepohluchota). Cizojazyčné ekvivalenty. Pojem zahrnuje širokou oblast kombinací od úplné nevidomosti a hluchoty až po slabozrakost a nedoslýchavost. Čtyři základní kombinace: nevidomost - hluchota, nevidomost - nedoslýchavost, slabozrakost - hluchota, slabozrakost - nedoslýchavost. Zásadní dopady na život člověka - kombinací dochází k násobení záporných důsledků zrakového a sluchového postižení a vzniká nová kvalita, na rozdíl od kombinací, kdy dochází k prostému součtu vzájemně funkčně nepropojených postižení; fylogenetický původ. Člověk si vytváří vztah ke světu a podmínky k životu. Základní vlastnosti bytí člověka - bytí na světě (světскost), v čase (dějinnost) a spolubytí (společné bytí s ostatními, společenskost). Interakce s prostředím.

Jak vzniká hluchoslepota (Tři činitelé vzniku hluchoslepoty)

1. Význam sluchu a zraku pro člověka - kvalitativní a kvantitativní stránka.

Kvalitativní stránka: zrak a sluch jsou dominantní, distanční, prostorové a směrové smysly; sluch je navíc faktorem duševního vývoje člověka: duševního života, jazyka a řeči, myšlení a inteligence, mezilidské komunikace a spolupráce.

Kvantitativní stránka: kapacita přenosu informací: zrak 3 miliony bit/sek (92 %), hmat 200 tisíc bit/sek (6 %), sluch 30 - 50 tisíc bit/sek (1,5 - 2 %), čich 2 tisíce bit/sek (0,06 %) a chuť 200 bit/sek (0,006 %).

2. Relace (synergie) funkcí sluchu a zraku.

3. Agregace záporných důsledků postižení.

Co je a není hluchoslepota

1. Hluchoslepota je antitezí audiovizuálního vnímání světa, kombinovaným postižením sluchu a zraku, specifickým zdravotním postižením se specifickými znaky.

2. Hluchoslepota není prostým součtem postižení sluchu a zraku ani zvláštním případem postižení sluchu nebo zraku.

Definice hluchoslepoty

Zatím není přijata všeobecně uznaná, schválená a závazná definice, používají se pracovní definice. Základní prvky definice hluchoslepoty: souběžné postižení sluchu a zraku, dopady na kvalitu života postižené osoby, potřeba služeb, kompenzačních pomůcek, úprav prostředí.

definice hluchoslepoty podle o.s. LORM (Výroční zpráva LORM za rok 2010):

Hluchoslepota je jedinečné postižení dané souběžným poškozením zraku a sluchu různého stupně. Způsobuje především potíže při komunikaci, prostorové orientaci a samostatném pohybu, sebeobsluze a přístupu k informacím. Zabraňuje

hluchoslepému člověku plnohodnotně se zapojit do společnosti a vyžaduje zajištění odborných služeb, kompenzačních pomůcek a úpravy prostředí.

Klasifikace druhů hluchoslepoty

Tři základní kritéria třídění:

1. Stupeň postižení (lehké - středně těžké - těžké - velmi těžké; nebo hluchoslepota částečná, převážná, úplná).
2. Typ postižení (hluchoslepota vrozená, získaná).
3. Doba vzniku postižení (prenatální - postnatální; prelingvální - postlingvální).

Nejčastější příčiny vzniku hluchoslepoty

1. Obecné (fyziologický proces stárnutí, progresse zrakových a sluchových postižení, předávkování kyslíku v inkubátoru, vývojové poruchy v prenatálním období, infekční onemocnění matky během těhotenství; úrazy, stresy, infekční onemocnění, alkohol a drogy).
2. Specifické: dědičné poruchy zraku a sluchu (nejčastěji Usherův syndrom); dědičně nepodmíněné příčiny, např. vrozený syndrom zarděnek.

Znevýhodnění hluchoslepotou

Hluchoslepota má záporné dopady na život člověka ve dvou oblastech:

1. Kvalita a kvantita činností jedince.
2. Sociální vztahy a postavení jedince.

Typické příznaky znevýhodnění hluchoslepotou:

- závislost na pomoci druhých osob;
- závislost na službách, pomůckách, úpravách prostředí;
- problémy se začleněním a zapojením;
- řada činností nedostupná;
- nutnost spoléhat na paměť a dedukci;
- zvýšená spotřeba času, práce, námahy, energie;
- zvýšená únava;
- narušeno bezděčné a záměrné učení.

Hlavní oblasti sociálního znevýhodnění (hlavní problémy): komunikace, samostatný pohyb a orientace, zprostředkování informací.

Komunikace

Komunikační systémy hluchoslepých osob: Český znakový jazyk v taktilní formě, znakovaná čeština v taktilní formě, prstová abeceda v taktilní formě, písemný záznam, Lormova abeceda, daktylografika, Braillovo písmo s využitím taktilní formy, taktilní odezírání, vibrační metoda Tadoma. Zákon č. 423/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob (úplné znění zákona č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů, jak vyplývá ze změn provedených zákonem č. 384/2008 Sb.).

Služby

Zejména osobní asistence, tlumočení, průvodcovská a předčitatelská služba; a další podle zákona o sociálních službách. Domov, chráněné bydlení pro hluchoslepe.

Kompenzační pomůcky

Červenobílá hůl. Kompenzační pomůcky pro zrakově postižené a sluchově postižené, které umožňují osobám s hluchoslepotou získávat informace nebo styk s okolím prostřednictvím hmatových vjemů nebo prostřednictvím zbytků sluchu nebo zraku; použitelnost podle stupně postižení konkrétního jedince. Elektronická pomůcka pro hluchoslepé (usnadňuje základní komunikaci hluchoslepé osoby s okolím). Elektronická orientační pomůcka pro nevidomé a hluchoslepé. Dvě sluchadla na obě uši, vibrační budíky, signalizace zvonění bytového zvonku a telefonu atd. Pomůcky pro domácnost (váhy, metry, teploměry atd.). Příloha č. 4 - Rehabilitační a kompenzační pomůcky pro těžce zdravotně postižené občany. Vyhláška MPSV číslo 206/1995 Sb. (Novelizace Vyhlášky MPSV č. 182/1991 Sb., v platném znění.). Komentář MPSV ČR č. 4/2000, který se zabývá otázkami srovnatelnosti jednotlivých pomůcek. Komentář obsahuje demonstrativní výčet pomůcek, které lze považovat za srovnatelné s pomůckami uvedenými v příloze.

Úpravy prostředí

Kontrasty barev, osvětlení, ozvučení, vodící linky.

Kolik je lidí s hluchoslepotou?

Podle průzkumů v některých rozvinutých zemích (USA, Kanada, Dánsko, Holandsko, Velká Británie) je odhadováno, že lidí s hluchoslepotou jsou čtyři desetiny promile, (0,4 promile) populace, tj. na 100 000 obyvatel připadá 40 osob s hluchoslepotou.

Odhad pro ČR (cca 10000000 obyvatel): 4000 osob s hluchoslepotou. Z toho 400 dětí s hluchoslepotou.

Podle Výroční zprávy LORM za rok 2010: Dnes víme o 212 osobách s hluchoslepotou. LORM eviduje celkem 145 hluchoslepých.

Záblesk: kolem 40 dětí s hluchoslepotou.

Statistika osob s hluchoslepotou (podle průzkumů v některých rozvinutých zemích)

1. Osoby od narození hluchoslepé: 7 % z celkového počtu hluchoslepých osob.

2. Osoby se získanou hluchoslepotou:

- od narození nevidomé: 4 % z celkového počtu osob s hluchoslepotou;

- od narození neslyšící: 35 % z celkového počtu osob s hluchoslepotou;

- od narození vidící a slyšící: 54 % z celkového počtu osob s hluchoslepotou.

Celkem se získanou hluchoslepotou: 93 % z celkového počtu osob s hluchoslepotou.

Info o službách a organizacích v ČR

I. Občanská sdružení

Občanské sdružení LORM - Společnost pro hluchoslepé

Adresa: Zborovská 62, 150 00 Praha 5

Internetová adresa: www.lorm.cz

Telefon: 257 325 478

E-mail: info@lorm.cz

Činnost: sociální poradenství, sociální rehabilitace (výuka komunikace, prostorové orientace a samostatného pohybu, sebeobsluhy), průvodcovské a předčitatelské služby, tlumočnické služby, sociálně aktivizační služby, edukačně-rehabilitační pobyty, klubová setkání. Vydává bulletin Doteky - časopis nejen pro hluchoslepé. Působí v celé ČR. Poradenská centra v Praze, Liberci, Jindřichově Hradci, Hradci Králové, Brně a Ostravě. Terénní sociální pracovnice.

Záblesk Sdružení rodičů a přátel hluchoslepých dětí

Adresa: Lubina 338, 742 21 Kopřivnice

Internetová adresa: www.zablesk.olomouc.com

Telefon: 556 812 719

Mobil 724 266 830

E - mail: zablesk.deafblind@seznam.cz

Činnost: zkvalitňování péče o děti s kombinovaným postižením zraku a sluchu, prosazování práv a potřeb takto postižených dětí. Organizace výchovně vzdělávacích akcí, programů a aktivit pro takto postižené děti a jejich rodiny a zabezpečení jejich budoucnosti.

Klub přátel červenobílé hole o. s.

adresa: Přemyslská 13, 182 00 Praha 8

Internetová adresa: www.klubpratel.wz.cz

Telefon: 284 691 012

Mobil: 775 164 190

e-mail: pacesova.ota@volny.cz

Činnost: zprostředkování informací z oblasti sociálního poradenství, zdravotnictví a kultury. Pořádání kulturních akcí, výletů, přátelských setkání a pobytových setkání.

VIA Občanské sdružení hluchoslepých

Adresa: K Vodojemu 29, 150 00 Praha 5

Internetová adresa: www.okamzik.cz, odkaz VIA (o.s. hluchoslepých)

Telefon: 251 556 381

E-mail: jajakes@volny.cz

Činnost: svépomocné akce a vzájemná pomoc dospělých hluchoslepých lidí (pobytové rekondiční kurzy, setkávání, osvětová a informační činnost).

II. Mateřská škola pro hluchoslepé děti v

Název školy: Dětský domov a Mateřská škola speciální, Beroun

Adresa: Mládeže 1102, 266 01 Beroun

Internetová adresa: www.hluchoslepota-deti.cz

Telefony:

- Sociální pracovnice: 311 611 726

- Ředitelka: 311 611 728

Mobil: 606 715 842

E-mail: ms.beroun@tiscali.cz

Činnost: předškolní výchova

III. Škola pro hluchoslepé žáky

Název školy: Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené

Adresa: Kosmonautů 4, 772 00 Olomouc

Telefon: 585 567 111

E-mail: info@sluch-ol.cz

Činnost: vzdělávací programy

IV. Domovy pro osoby s hluchoslepotou

V ČR dosud neexistují domovy pro hluchoslepé. Osoby s hluchoslepotou jsou přijímány v domovech pro zrakově postižené v Praze na Palatě, Brně Chrlicích a Vlastovičkách u Opavy. Řada seniorů s hluchoslepotou získanou v pozdějším věku

žije v domovech pro seniory. Odhaduje se, že mnoho osob s vrozenou i získanou hluchoslepotou žije v domovech pro osoby se zdravotním postižením jiného typu, například pro osoby s mentálním postižením.

V. Další organizace

Sociální služby osobám s hluchoslepotou poskytuje také řada organizací, které jsou primárně zaměřeny na osoby se zrakovým nebo sluchovým, případně vícenásobným postižením. Jsou to například Okamžik, SONS v ČR, Tyfloservis, Společnost pro ranou péči, Středisko rané péče Tamtam (podpora rodin malých dětí se sluchovým postižením), různé stacionáře atd.

VI. Mezinárodní organizace

WFDB - Světová federace hluchoslepých (založena 2001)

EDBU - Evropská unie hluchoslepých (založena 2003)

ISFDB - Mezinárodní sportovní federace hluchoslepých (založena 16. září 2011 ve Stockholmu).

EDBN - Evropská síť hluchoslepých (Evropské sdružení rodin s hluchoslepými dětmi a odborníků)

V rámci EBU pracuje Komise hluchoslepých.

Příloha:

Příručka pro společníky hluchoslepých a pro jejich tlumočníky